

Marija Grčić Sultanija, prva hrvatska žena- mornar plovila je odjevena kao muškarac

MORSKE PRIČE

Prva žena pomorac u Hrvatskoj zvala se Marija Grčić. Bila je iz Čikatića kod Vignja na Pelješcu. Rijetko ju je u njena vremena sredinom 19. stoljeća na Pelješcu netko znao po imenu. Svi su je znali po nadimku – „Sultanija”, kojeg je dobila pobjegavši od kuće u Istanbul.

Priču o Sultaniji prvi sam puta čuo od ravnateljice Pomorskog muzeja u Orebiću **Milene Grego-Njakara**. Posebno me je intrigiralo to što je ravnateljica Milena također iz Vignja, Sultanijinog zavičaja, iako to naravno neće imati utjecaja na cijelu priču odnosno slijed događaja. Ali slijedom toga priču o Sultaniji pronašao sam u knjizi „Jedrenjaci”, koju je učitelj, svestrani javni djelatnik, filmski producent i publicist Dubrovčanin **Marcel Kolin** (1988 – 1948) objavio 1934. godine. Marcel (Marcel) Kolin se, uz svoju vrlo plodnu publicističku djelatnost vezanu za prosvjetu, film i hrvatske iseljenike, intenzivno bavio i prikupljanjem građe iz povijesti pomorstva Korčule Pelješca i Dubrovnika, te je utemeljio zbirku Pomorskoga muzeja u Dubrovniku. A u svojoj knjizi „Jedrenjaci“ objavio je priče i slike starih brodova i kapetana te zabilježio kazivanja i svjedočenja o pelješkim i dubrovačkim jedrenjacima i kapetanima. Među njima je i ova storija o prvoj hrvatskoj ženi-mornaru.

Pješice iz Vignja u Carigrad

Ravnateljica muzeja Milena Grego-Njakara slikovito nam je opisala običaj iz tih ne tako davnih vremena, kada je svaki brod u prolazu pozdravio Orebić zvučnim signalom, odajući tako priznanje njegovoj pomorskoj slavi i slavi njegovih kapetana. Orebićani bi uzvraćali mašući plahtama i ručnicima, i obaveznom pucnjem iz posebnog topa s prozora zgrade u kojoj se danas nalazi Pomorski muzej koji čuva taj top.

Među onim koji su mahali brodovima u prolazu sasvim je bila i Marija Grčić, djevojčica iz pomorske obitelji. Ona je sanjala o tome da zaplovi kao mornar na takvom brodu, da zaplovi morima do dalekih obala, da upozna svijet i ljude, ali joj je to kao ženi bilo zabranjeno. Bilo joj je 19 godina kada je 1840. godine pješice sama krenula preko Grčke u njoj najbližu veliku svjetsku luku, pomorsko središte tadašnjeg osmanskog carstva na Bosporu – Istanbul.

Istanbulska luka na prijelazu 18/19. stoljeća, rad francuskog slikara Jean Baptiste Hilaira

Kroz dvije godine u Istanbulu je radila kao konobarica u mornarskim svratištima, raspitujući se o mogućnosti da se ukrca na neki brod kao mornar. Bila je vrlo inteligentna pa joj nije bio problem da brzo nauči nekoliko jezika, što joj je omogućilo lako sporazumijevanje, ali kao ženu je nitko nije htio primiti na brod. Jednoga je dana u Carigrad uplovio jedan engleski brod, na kojem je kapetanova žena bila u visokom stupnju trudnoće. Kapetan je Mariju primio na brod da joj u plovidbi bude pri ruci. Tako je Pelješanka stigla do Engleske.

Postala zamjenik kapetana

U Engleskoj je uspjela ostvariti svoj san, ali kao muškarac. Preobukla se u mornara i potajice ukrkala na jedan jedrenjak koji je plovio za sjevernu Ameriku, kao slijepi putnik.

Kada je brod već bio na debelom moru ona, to jest – on, javi se kapetanu i reče mu je krenuo u Americi potražiti životnu sreću, da nema novca da plati prijevoz, ali je spreman obavljati sve potrebne poslove na brodu. Ubrzo se pokazalo kako je novi član posade vrlo spretan, brz i okretan u svemu čega se prihvati – i na poslovima oko jedara, i u kuhinji, pa se na kraju pokazao i kao dobar kormilar. Nije prošlo dugo i kapetan ju (ga) je postavio na mjesto božmana – vođe posade, praktički za svog zamjenika.

*Odora božmana na
trgovačkom brodu kakvu je
vjerojatno nosila i Marija
Grčić. Nije nam poznato kako
je izgledla, no
pretpostavljamo slično ovom
mornaru, naravno bez brade
/National History Museum,
Velika Britanija*

*Izgled engleskih mornara u
viktorijansko doba na
engleskim brodovima*

Brak i ribarski biznis u New Orleansu

„Koliko je Marija proboravila na brodovima i kuda je sve putovala teško je utvrditi, jer je se spominju tek najstariji pomorci. Naš znanac, božman **Ivan Suhor**, susreo se s njom jednom u Carigradu, a jednom opet u Engleskoj. Oba je puta bila odjevena u muško“, piše Marcel Kolin.

Postoji i svjedočanstvo njezinog rođaka **Ivana Habića** također pomorca iz Vignja koji kaže da joj je bilo trideset godina kada se iskrkala u New Orleansu, koji je tada bio među najvećim lukama na svijetu, i da se tamo udala za Hrvata – **Petra Talijančića**. Postali su poduzetnici, otvorili firmu. Bavili su se ribarenjem i uzgojem kamenica, i na tome su dobro zarađivali. Kada su ocijenili da imaju dosta novca za miran život vratili su se u Viganj.

Ponovo u Vignju: Mrka starica surovog izgleda

Sada je na Pelješcu već bila poznata njena životna mornarska priča koja je počela u Istanbulu, pa je i u svijetu mornara i u Vignju već bila poznata pod nadimkom „Sultanija“. Petar i ona skupa su živjeli u Vignju, ali je ubrzo Petar umro i Marija je ostala udovica. Seoska djeca bojala su se te mrke starice, njenog surovog izgleda, suncem i vjetrom opaljenog lica i osornog ponašanja, žene sasvim različite i izgledom i životom od drugih žena na Pelješcu, pa su njenu kuću zaobilazila u širokom luku.

Marcel Kolin navodi da je Marija Grčić Sultanija, prva žena-mornar u Hrvatskoj umrla u starosti od blizu 70 godina.

Ovaj tekst je dio projekta ‘Žena na brodu: od prokletnice do legendarne kapetanice’, a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u sklopu projekta poticanja kvalitativnog novinarstva.

DRUGI TEKSTOVI IZ SERIJALA:

ŽENA NA BRODU: Od zloknbnice kojoj nije mjesto na brodu do gusarske kapetanice

Sava i Jolanda: Našim prvim pomorskim časnicama uredbom je 1953. zabranjen rad na brodovima

Renata Horvat, prva Hrvatica i pripadnica slavenskoga roda i naroda koja je sportskom jedrilicom kao mornar oplovila svijet

ALENKA ALUJEVIĆ: Supruga, majka, domaćica, regatna jedriličarka i osebujna charter skiperica

Ariana Percan, profesionalna ribarica iz Ramlja: “Bavit ću se ribolovom sve dok ima ribe”